СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 89. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 17. квітня, 1925. VOL. XXXIII. No. 89. Jersey City, N. J., Friday April 17, 1925. THREE CENTS

Майнерський страйк шириться

ҐВІЛИНҐ, Вест Верджінія, 15. квітня. — Сюди зїхав Френк Ледвинка, президент огайського дистрикту майнерської юнії, щоби отворити тут канцелярію для ведення страйкового бюра, бо майнери округа Пенгендла хочуть вийти на страйк.

Ледвинка заявив, що юнія буде організувати майнерів мирними способами. Всі урядники юнії дістали приказ уважати на всі судові зарядження в справі страйків та робітничих організацій.

Як видно зі звітів майнерських організаторів та майнових зарядів, всі копальні в повіті Маршел перестали працювати, а копальні в повітах Огайо та Брук працюють, але лишень малим числом робітників.

АРЕШТУЮТЬ МАЙНЕРІВ.

МОРҐЕНТАВН, Вест Верджінія, 15. квітня. — Військова сторожа арештувала 8 страйкуючих майнерів, котрим закидається напад на страйколомів. Вони мали кидати на страйкарів каміння й буки та обсипати їх перцем. Сцени мали відбутися при вході до копальні Ровадейл.

ПЕРША ЖІНКА ІМЕНОВАНА НА ДИПЛЬОМАТИЧНЕ СТАНОВИЩЕ.

ВАШИНҐТОН, 15. квітня. — Панна Лусіл Ечерсон буде першою Американкою в дипльоматичній службі. Її іменовано третою секретаркою американського посольства в швайцарськім Берні.

ВИЗНАЧНИЙ ПРОГИБІЦІЙНИЙ УРЯДНИК ПРИЗНАЄ ПРОГИБІЦІЮ НЕВДАЧОЮ.

НЮ ЙОРК, 15. квітня. — Підчас дискусії в справі прогибіції, яка велася на конференції про виконування законів, скликаній Інститутом Науки при Колумбійськім університеті, виступив Памер Кенфілд, прогибіційний директор з Ню Йорку, зі заявою, що прогибіційного закона тепер належито виконувати не можна. Він складав за се вину на суспільність.

ЗОРУЖУЮТЬСЯ ПРОТИ БАНКОВИХ БАНДИТІВ.

КАНЗАС СИТІ, Канзас, 15. квітня. — Серед банкових урядовців та бизнесменів зорганізувався „комітет чуйности", який має охороняти банки перед нападами бандитів. Членів сього комітету зоружено в револьвери, короткі рушниці та карабіни. Всі вони живуть або працюють в сусідстві банків. Кождий банк має бути заосмотрений в алярм, який пускається в рух з кількох місць в будинку. Коли алярм піде в рух, кождий член комітету чуйности має вхопити своє оружа та бігти на згори для нього визначене місце.

СТУДЕНТИ УДЕРЖУЮТЬСЯ З КЕРВИ.

АН ГАРБОР, Мишиґен, 15. квітня. — Лікарі сього міста стверджують, що коло півтора сотки студентів Мишиґенського університету удержується в школах в той спосіб, що продає свою кров для трансфузії (перелиття) в жили хорих людий.

Студенти, які готові прадавати кров, записуються у лікарів та в шпитальних бюрах. Коли треба крови, студента викликують, хочби з кляси, та везуть до шпитала. За кров платиться по 15 долярів за 300 кубічних центиметрів або менче. Коли треба взяти більше крови, то тоді платиться по 5 долярів за кождих додаткових 100 кубічних центиметрів.

КЛЕН ЗНОВА ОСЕРЕДКОМ ПОЛІТИЧНОЇ БОРОТЬБИ.

КІНСБЕРҐ, Ню Джерзі, 15. квітня. — Протестантський проповідник Джордж Лосен виступив з публичною заявою, розкриваючи діяльність Ку-Клакс-Клена. Каже він, що він приступив до організації, щоби довідатися про їх скриту діяльність. Межи фактами, які йому вдалося довідати, найцікавіше, що організація дає право членови заперечити, коли треба, навіть під присягою, що член належить до Клена. Кождому членови грозиться карою смерти за зраджування тайн організації.

На основі сих фактів Лосен взиває виборців голосувати проти прихильників Клена та обіцює знищити Клен урядом, як він буде вибраний губернатором стейту Ню Джерзі.

НЕ ХОЧУТЬ ПРИЗНАТИСЯ.

АТЛЕНТИК СИТІ, Ню Джерзі, 15. квітня. — Місцевий міський суддя, перед ним ставало нині кількох людий, обжалованих за пітику, обіцяв обжалованим безкарність, як вони скажуть судови, де вони дістали горівки. Обжаловані однак, воліли платити кари від 10 до 100 долярів, як зрадити тайну, де вони закропилися.

МАТИ ПРИЗНАЄТЬСЯ ДО ОТРОЄННЯ ДІТИЙ.

КРАВН ПОЙНТ, Індіяна, 15. квітня. — Пані Анна Каннинґгем, яка находиться в місцевій тюрмі обжалована за вбиття 5 членів своєї родини, призналася нині поліції, що вона отроїла троє своїх дітий. Четверта дитина, малий синок, теж дістав дозу аршенику, і бореться тепер зі смертю.

АМЕРИКАНСЬКІ ЖОВНІРИ ПЛЯНУВАЛИ РЕВОЛЮЦІЮ НА ГАВАЙСЬКИХ ОСТРОВАХ.

ВАШИНҐТОН, 15. квітня. — Департамент війни розкрив, що він попав на слід революційного заговору серед американських жовнірів, цілю котрого було відорвати Гавайські острови від Америки. Власне недавно відбувся суди над обжалованими і провідники заговору дістали по 40 літ вязниці.

МЕКСИКО ХОЧЕ ЗАРАДИТИ НЕДОСТАЧІ ДОМІВ.

МЕКСИКО, 15. квітня. — В мексиканськім конґресі вніс посол Кеведе проєкт закона, який має на ціли зробити Мексиканців властителями домів. Після сього проєкту жаден Мексиканець не мавби мати більше як 5 домів на свою власність. Проєкт подає кілька способів, після котрих комірник, який довго наймав той самий дім, міґби стати його властителем.

НОВИЙ ЗАМАХ НА МАГАЗИНИ МУНІЦІЇ У ЛЬВОВІ.

Польські часописи пишуть, що недавно тому мало вилетіти пів Львова у воздух, якби не припадок. Один капітан польського війська побачив на площі вправ коло Клепарова тонесенький електричний дротик, що поведений був просто до магазинів з муніцією. Він зараз повідомив поліцію й вона почала слідити, що се за дріт і хто його положив. Небавком надійшло до сього дроту двох молодих людий, якийсь Мацула і Штром, і хотіли причепити до дроту пекольну машину, щоб висадити магазини з муніцією у воздух. Поліцаї, що були поховалися, прискочили до сих молодиків і арештували їх. Найдено ніби то при них большевицькі гроші й большевицькі документи. Львів знов уратований для „ойчизни." Не знати тільки, чи те, що пише польська преса є правдиве і чи правду сказали львівські поліцайники. Бо звичайно одні і другі не люблять говорити правди.

ЛІТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ В МОВІ ЕСПЕРАНТО.

В Женеві (Швайцарія) відбудеться від 31-го липня до 7-го серпня ц. р. міжнародній університетський тиждень в мові Есперанто.

Професори університетів і вчені — специялісти ріжних країн викладатимуть в міжнародній мові і з обсягу таких наук: 1) Психольогія і педагогіка; 2) Мовознавство; 3) Міжнародне організаційне право; 4) Електро-техніка й радіо.

Перший відділ організує відома висша школа; Інститут Ж. Ж. Руссо. На викладати муть в мові Есперанто про найновіщі проблеми психоаналізи славно звісні вчені: Пєр Бове, професор Женевського університету, Шарль Буоен, автор твору „Суґестія і автосуґестія" й Фіґель, професор лондонського університету.

Вже кількасот студентів вписалося на цей університет. Розуміється, що ще більше поширить Есперанто як міжнародню мову та укріпить його сильніще на здобутих досі позиціях.

ПРОЦЕС КОМУНІСТІВ В ЛЮБЛИНІ.

В понеділок, дня 23. ц. м. починається в Люблині процес проти комуністів Ексксрта, Задаи, Сікорского, Новачинского і Гулі.

БЕЗРОБІТТЯ В ПОЛЬЩІ.

На 1. марта було в Польщі 184.000 людей без праці. Скількість безробітних зросла особливо у воєвідстві шлеськім, відтак в Осьвенцімі, Жирардові, Іноврoцлаві і Дрогобичі. В державному уряді праці зареєстровано на дни 2. лютого 131.000 безробітних. В самій Лодзі виносять підмоги для безробітних місячно понад 1 і чверть міліона золотих, при чім — кожний безробітний одержує пересічно тільки 1 золотий 45 ґр. денно. На март призначена для безробітних сума 3.720.482 золотих. Як доносить католицька „Польонія", редукція і безробіття потягають за собою багато самоубивств та злочинів; тільки в Соснівци нотує поліція 1200 случаїв провин тижнево. Багато людей з Горішнього Шлеська утікає потаємно до Німеччини на роботу, але там їм мало що ліпше. — Тут бесіда про безробітних в промислі, у фабриках — отже по містах. А хто складає гроші на допомоги для них? Ніхто инший, тільки ті, кому град вибив збіжжа, мишва зіла та якого івважає місто прямо богачем — то є хлібороб.

НАЙСЛАВНІЩІ ЦЕРКВИ НА СВІТІ.

На чолі великих святинь на світі стоїть церква св. Петра в Римі, що може помістити 54.000 людей. В медіоланському (Італія) соборі є місце на 27.000 людей, в церкві св. Павла „за мурами" в Римі на 32.000 людей в церкві св. Павла в Льондачі на 25.000 людей, в Агії Софії (Свята Софія) в Царгороді на 23.000 Церква св. Івана Льоретанського в Римі може помістити 21.000 людей, нова церква в Ню Йорку 17.000 людей, церква в Пізі і церква св. Стефана у Відні по 12.000, Фравенкірхе в Міхзен (Німеччина) 11.00, а церква св. Марка в Венеції 7000 людей.

СПАДОК ЧОРНОГОРСЬКОГО КОРОЛЯ.

Бувший, покійний чорногорський король Микола І. не тільки, що правив своєю державою і у вільних хвилях писав не злі вірші, а ще й умів пильнувати своєї власної кишені. За свойого життя придбав він собі суму 20 міліонів франків. Щойно тепер та сума має бути розділена поміж спадкоємців, із котрих одна його дочка, жінка італійського короля дістане 4 міліони франків.

УКРАЇНА НА ЗАКОРДОННИХ ВИСТАВАХ.

Відповідні установи в Харкові постановили взяти участь у виставі друкарських шкіл у Фльоренції й у мистецькій виставі в Парижу. Для участи в артистичних виступах на виставі в Парижу Україна вишле 10 артистів і письменників.

РУКА НЕБІЩИКА.

У французькому селі Капель ля Гранд номер 5-го грудня наслідком нещасливого випадку 18-тилітний Шарль Кемельк. Коли в три дні після смерти виносили тіло небіщика з дому на кладовище, замітила нещасна мати в кухні на вікні витягнуту руку померлого сина. Спочатку мати думала, що це галюцінація, але повернувши з похорону домів, побачила виразний відтиск синової руки на шибі. Мати пробувала той відтиск кілька разів змити, одначе це не вдалося. Справою заінтересувалися хеміки і спіритисти. На склі виразно видно долоню і чотири пальці. Мати пояснює, що син, вертаючи вечером домів, мав звичай стукати рукою в вікно від кухні. Хеміки вияснюють те явище тим, що небіщик мусів мати колись руку замазану всякими квасами і через те застукавши остав на шибі такий слід. Одначе хеміки не вірять. Товпи народу збираються перед домом, та оглядають те дивне явище. Спіритисти ще того явища не вспіли ні яслід використати ні висловити своєї опінії про нього.

ЦЕРКОВ І НОВІ ВИНАХОДИ.

На славному соборі „Notre Dame" в Парижі побудовано тепер апарати, які далиби змогу тисячам цікавих слухати проповіди воного французького золотоустого Сансо. На його реколекції ходять нині юрбою Парижане, навіть невіруючі.

ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА.

На лінії Варшава—Краків вискочив зі шин поспішний поїзд ч. 2. Катастрофа мала місце під самою стацією Рогово. Цілковито розбився вагони: службовий, реставраційний, почтовий та один вагон третьої кляси. Паровіз перевернувся горі дном. Дотепер видобуто зпід румовищ три трупи, тать важко ранених. Причина катастрофи невідома. Урядові чинники почали енергійне слідство.

Пенлєве зачинає будувати свій новий кабінет.

ПАРИЖ, 15. квітня. — Сьогодня вже пятий день кабінетної крізи у Франції, та либонь вона вже покінчиться успіхом заходів Поля Пенлеве, котрому президент Франції Ґастон Думерґ доручив скласти новий кабінет.

По ріжних пробах він сьогодня вечером звернувся до Арістіда Бріянда, щоби приняв теку міністра закордонних справ, і до Йосифа Кайо, (який щойно недавно одержав помилування від французького парляменту), щоби згодився приняти уряд міністра скарбу.

Вони оба приняли предложенне і коли Пенлеве вспіє ще дібрати увесь кабінет, то він буде готовий з новою владою, яку Думерґ одобрить.

Тоді тільки питанне, чи парлямент, а радше його висша палата, сенат схоче тої влади і не повалить її скорше ніж загально сподіваються.

ПАПЕРОВІ ФРАНКИ.

ПАРИЖ, 15. квітня. — Обі палати французького парляменту приняли законопроект про дозвіл надрукувати ще нових 4,000,000,000 паперових франків для Банку Франції.

ЗАГОВІР НА ЖИТТЄ КРАССІНА.

ПАРИЖ, 15. квітня. — Біля російської совєтської амбасади арештувала нині тутешня поліція Росіянина Володимира Райнгардта. При ньому найдено наладовані револьвери і 4 фотографії совєтського амбасадора Леоніда Крассіна. Поліція вгадує, що він хотів убити Крассіна.

ХОТЯТЬ, ЩОБ ГІНДЕНБУРҐ УСТУПИВ.

БЕРЛІН, 15. квітня. — В дипльоматичних кругах заявляють, що впливові особи стараються переконати Гінденбурґа, аби зрікся кандидатури на президента Німеччини. Кажуть, що сі впливи походять з Англії, яка хоче здобути для Німеччини довіре загриницею і тому доражує Німеччині, щоб не висувала на фронт осіб, що вели світову війну і змагають до відбудови німецького цісарства.

ПОМЕР СЛАВНИЙ МАЛЯР.

ЛОНДОН, 15. квітня. — В Челсі, недалеко Лондону, помер славний маляр Джан Сингер Сарджент.

Він був американського походження; родився у Фльоренції, в Італії, а жив і працював в Англії.

КОРОЛЬ В ПОГОНІ ЗА ЗАГОВІРНИКАМИ.

СОФІЯ, столиця Болгарії, 15. квітня. — Король Борис підчас нападу заговірників нічого не потерпів. Одна куля тільки зачепила його ус. Коли заговірники убили двох з його дружини, він вскочив з автомобіля з револьвером в руці гнався за заговірниками, які одначе вспіли втікти і сховатись у горах.

Тепер із Софії післано в погоню за ними військо.

СУДЯТЬ ПОЛЬСЬКОГО КСЬОНДЗА.

ПЕТЕРБУРҐ, Московщина, 15. квітня. — Тут відбувається розправа проти польського ксьондза Ушака за зясилуванне дівчат.

Обжаловує його яко прокураторка польська революціонерка.

КУРДИ ПРОТИ ТУРКІВ.

ЦАРГОРОД, Туреччина, 15. квітня. — З Малої Азії повідомляють, що турецьке військо зловило провідника курдських повстанців, Шейка Саїда, котрий воював за відбудову султанату і халіфату.

ЕКЗЕКУЦІЯ ЛЮДОЇДА.

БЕРЛІН, 14. квітня. — Екзекуція Фріца Гармана, котрий убив 26 хлопців і пив з них кров, буде виконана завтра досвіта в Ганновері.

Згідно з присудом суду кат відрубає йому голову сокирою.

ПОЛЬСЬКИЙ СОЙМ ПРИНЯВ КОНКОРДАТ.

ВАРШАВА, 27. березня. — Польський сойм приняв у третьому читанню законопроект про потвердженнє конкордату. Коли в іменному голосуванню перейшла резолюція про вивінування духовенства (127 гол. за — 120 проти) на салі счинився небувалий галас; посли били в пульти. Маршалок не всилі був успокоїти салі. Співали „О честь вам панове магнаці!" Коли гамір не уставав, маршалок перервав засіданне і скликав конвент сеніорів, на котрому ухвалили відіслати резолюції до будучої комісії.

ПАРТІЯ РАДІЧА ПРИЗНАЄ ЮГОСЛАВЯНСЬКУ ДЕРЖАВУ.

БІЛГОРОД, столиця Югославії, 10. квітня. — Посол Павло Радіч (брат Степана) у скупщині (парляменті) засував на приміні селянської партії і відчитав в імени цілого сторонництва, отже і Степана Радіча заяву, якою партія признає югославянську державу одноцілою, неподільною монархією під династією Караджорджевичів. Із сею хвилею партія зриває всякі взаємини з московським селянським інтернаціоналом, які дійсно були тільки під духовим оглядом. Партія Радіча стоїть на ґрунті теперішньої конституції і змагати-ме до ревізії лише леґальними засобами.

ЗА РОЗВЯЗАННЄ ПОЛЬСЬКОГО СОЙМУ.

ВАРШАВА, 27. березня. — Дня 27-ого березня с. р. на засіданню сойму партія „Визволене" поставила внесення за розвязаннє сойму і розпісаннє виборів до сойму 6. ІІІ. а до сенату 13. VIII. с. р.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НОВІ ПОЧТОВІ ОПЛАТИ

В середу ввійшла в життя нова почтова тарифа. Вона зміняе почтові оплати для всіх посилок кромі першої кляси. Значить, вона буде дотикатися кождого з виімком тих, які вживають лишень листів. Навіть почтова картка буде вже на будуче коштувати не цента, як досі, але два центи за пересилку.

Почтова оплата за „спеціяльне доручення" буде виносити 10 центів лишень для посилок, що важуть менче як 2 фунти. Для посилок, що важуть від 2 до 10 фунтів, оплата за „спешел деливері" буде виносити 15 центів, а для посилок понад 10 фунтів ваги 20, центів.

Підноситься теж оплату за „моні ордери", за асекурацію посилок та за пересилки, за які належитість мае бути стягнена при дорученню („Сі. Ов. Ді."). Реґістрація буде коштувати вже 15 центів.

Підноситься теж оплати на другу клясу. Пересилка часописий подорожіе.

Люди, вживаючі пакункової почти, будуть платити додаткових 2 центи від посилки „за службу".

Про нові почтові приписи можна довідатися на почті. З початку вони видадуться троха замотані, але з часом з ними буде можна запізнатися й вони стануть так відомі, як давнійші. Богато людий з них буде невдоволених, але нові почтові постанови е законом, і всякі невдоволення на нічо не помагае. Закон мусить бути виконаний,

ДЕНЬ ОБНОВИ

Веселий гомін Великодних дзвонів сповіщае день Обнови, день Восресення.

Весняним чаром оповита мати-земля додае радощів усякій тварині. Струджена природа, скріплена морозним відпочинком, оживае до нового життя. На хвилю забувае людина щоденні турботи й думка лине вперед, щоби збагнути невідоме — Майбутне.

Під впливом загального відродження наповнений утіхою розпятий народ забувае на часок на рани своїх рук і ніг та душевними очама глядае шляху до свойого Воскресення.

І бачить білий та прямий, хоч твердий і тернистий шлях. В кінці шляху пишаеться велика будівля, крізь яку проходиться до кращого Завтра. На цій будівлі напис:

„РІДНА ШКОЛА".

Ясне сяєво, що бе від неї, освітлюе кріваве чоло Розпятого, драпане віками вінком з ріжнородного терня. Крізь відчинені двері лунае могутній голос, немов з грудей пробудженого Велита:

„Український Народе! Відчини свое серце, відкрий уха, не будь сам собі ворогом, отвори свої нерви жертвенности і тям, що долі слід шукати не в кому иншому, а в собі".

З приводу свята Весни, свята побіди Правди над неправдою, пригадай, Громадо, ту українську дітвору, яка являеться продовженнем Твойого буття. Памятай, що виховання молодого покоління—це перша запорука кращого майбутнього Народу!

Тому не жалій труду, ні зусиль, ні грошевих жертв для цеї мети!

Традиційний день весняного Свята нехай буде й традиційним днем нашої окремої, загальної вселюдної жертвенности на „Рідну Школу".

Як усякий стягаеться з останнього на відріжнення цього дня від решти буднів, так нехай — у розумінню великих завдань „Рідної Школи" — стягнеться кожний на „писанку" для неї.

Ніяка акція не може спинити жертвенности на „Рідну Школу".

Бо тільки масова народня жертвенність скріпить наше національне ядро.

Тільки щира загальна жертвенність поставить і вдержить „Рідну Школу".

Тільки „Рідна Школа" й освіта покладе міцну підвалину для народнього розвитку й доведе народ до Воскресення!

ГОЛОВНА УПРАВА УКРАЇНСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ТОВАРИСТВА:
(Львів, Ринок ч. 10, ІІ. п.)
БР. ЯНІВ, голова. О. НАВРОЦЬКИЙ, секретар.

ПАМЯТКИ СТАРОВИНИ У КИЇВІ І НА КИЇВЩИНІ

Крім Софійського собору і рештокірининського монастиря, найстарших будівель у Києві, зареєстровано там ще 150 інших будинків, дуже цінних з історичного погляду. Охорона сих памяток провадиться невдоволяючо, бо бракуе фондів. У Всеукраїнському Історичному Музею, в Музею Києво-Печерської Лаври, в Київській Картинній Галерії і інших, а також в провінціональних музеях, в Умані, Звенигородці, Черкасах, Білій Церкві, зібрано незвичайно богато ріжних коштовних музеальних річий, але вони не впорядковані і для оглядання неприступні через недостачу відповідних фондів. Міжтим інтерес до історичних памяток у населення незвичайно зростае, [illegible]

„ПОЛІЦІЙНА ДЕМОКРАТІЯ"

Промова посла Б. Козубського на пленумі сойму 6. березня 1925 р. при обговоренні звіту Адміністративної Комісії про адміністративні кари.

Високий Сойме! Один з відомих професорів московського університету, котрий, утікаючи з Радянської Росії, перебував декияй час у Польщі, так висловив свое враження про польські власти: „Кождий урядовець перед полагодженням справи стараеться зробити петентові якунебудь неприемність". До того мушу додати що той професор ціле свое життя боровся за незалежність Польщі. Другий російський еміґрант, знаменитий правник, висловив ту саму думку у такій короткій характеристиці пануючого в польській державі ладу — „поліційна демократія". (Гольценвейзер, Арх. Рус. рев. т. ХП).

Внески, якими займаеться Адміністративна Комісія, підтверджують слушність тих спостережень. Навіть у нас панове, відкрились очі на занадто велику дбайливість органів адміністрації.

Зокрема на українських землях можна зауважити в останні часи збільшення діяльности державної поліції в напрямку масового складання протоколів за мними порушення ріжного роду дрібних наказів місцевої влади. Кількість тих протоколів набірае таких розмірів, що під їх тягарем місцеве селянство починае стогнати. Селянство і так платить ріжні безмірні податки, при накладанню яких податкова влада не зберігае будь-яких ознак правопорядку. Але українська людність, залагодивши податкові справи і будучи переконана, що на якийсь час вона буде звільнена від податків, несподівано підпадае новим тягарам на користь держави, передбаченим ніяким законом, а то під видом кар за дрібні порушення адміністративних приписів. Як з „рогу обильности" сиплються кари на українську людність. Здаеться, селянин одного кроку не може ступити, щоб за те не покарано його.

Подам кілька прикладів. Не виставлено на хаті таблиці зі своїм прізвищем — е вже кара. Виставлено, але не написано на білому тлі червоними буквами — знову мае протокол. Залишено на хвилю коня— поліціянт зараз побачить де і складе протокол. Вибігла собака, що зірвалась з ланцюха або теж спокійно ходить собі на подвірю — кара готова. Годуе господар для якоїбудь потреби своїх поросят у сінях — зауважив це носій польської культури — поліціянт — і вже господар мусить заплатити грошеву кару, вищу від вартости самих поросять. Тримання гною на подвірі хлібороба кваліфікуеться, як невиконання санітарних приписів і творить невичерпане джерело для наложення кар. Можна до безконечности наводити приклади поліційних помислів щодо накладання на людність ріжних адміністративних кар. Але досить вже згаданих. Безмежна людська здібність до винаходу взагалі не мае границь, а здібність поліції — в справі розмножування протоколів пояснюеться ще й тим, що кількістю зложених протоколів мірять службову ревність і справність поліціянта. Діло йде тут про кусник хліба для поліціянта; бо були й такі розпорядження місцевої влади, які означували число протоколів, які мае зробити кожний поліціянт що місяця.

Але не тільки в кількости протоколів лежить лихо. Бачимо в цій повені кар ще й абсолютне безладдя, бо частина протоколів полагоджуеться шляхом адміністративних розпоряджень карними референдами при повітових староствах, котрі видають присуди без допиту свідків і самого обвинуваченого; другі-ж протоколи надсилаються до мирових судів. Але трудно сказати, що для громадянина краще, бо мирові судді теж без докладного розгляду справи заочно накладають кари, часто досить високі. А про ті присуди покараний громадянин довідуеться вже по упливі довгого часу, коли минуть всякі речинці для зложення рекурсу. Не згадую вже про те, що звичайно судові присуди подаються у польській мові, незрозумілій для українського населення.

Ця нічим не окреслена сваволя і хаотичність в накладанню адміністративних кар головним чином мае місце на теренах українських земель черeз те, що там кожного мешканця вже з того титулу, що він Украінець, їуважають ворогом держави. І це творить той психольоґічний грунт, котрий проводить до того, адміністративні кари найбільш прикладають до українського народу. Місцева влада переконана, що така її поведінка якраз відповідае загально-державній політиці польських урядів у відношенню до українського народу. І коли польські партії находять потрібним виступити проти надмірности адміністративних кар накладаних на польську людність, то тим більше мусимо зробити це ми в обороні пригніченого українського народу.

ЗАКЛИК ДО ГРОМАДЯН РАДЕХОВА.

Радехів, 18. марта, 1925.

Вповажаний Пане!

На Ваш перший лист з серпн 1924 р. відповів на вашу адресу. Около половини січня с. р. донесли мені з Нюарку, що на закупно начиння для робітні можуть надіслати певну суму долярів, а з давнійших фондів мають ще в банку около 225 долярів і сі гроші призначують на згадану ціль. Я їм вже відписав 6. марта с. р. на адресу І. Бардича. Тепер представлю цю акцію Вам. По перше справа формальна: ми не можемо отворити фахової школи промислової, бо на це треба мати позволення властий і значні фонди. Школою занимався би комітет, котрий би треба було утворити. Се виглядало би як давні склепи, читальні, братські церковні і т. д., що зараз належать до історії. Тепер на перщім пляні кооперація. Організація кооператив у нас виглядае так, що по селах орґанізують Повітові Союзи кооператив, а сі послідні гуртуються в Центросоюзі у Львові. Надзір над всіми кооперативами веде Краевий Союз ревізийний у Львові. Кожда кооператива так сільська, повітова і Центросоюз основані на статутах і зареєстровані в суді.

В Радехові е також повітовий союз кооператив. Міститься в Н. Домі і чинний від 22. грудня 1924. Тепер зрозумієте, чому я в першім листі до Вас о сім не згадував, а думав о комітеті. В 4 місяцях (від грудня до нині) ми основали в повіті по селах слідуючі кооперативи: Неманичі, Павлів, Станин, Сушно, Полове, Тешевчичі, Куликів, Бантів, Хмільно, Середпільці, Криве, Дмитрів і два приватні склепи на Волиці бар. і Неминові.. Повітовий союз кооп. в Радехові (давна каса ощадности і кредиту — нині її фірма Кредитово-кооперативна Спілка в Радехові) мае маґазин гуртівню товарів для кооператив і склеп детайлічний. Рух кождого місяця збільшаеся. обороти по нинішний день. На мою пропозицію Надзірна Рада постановила розширити радех. коопер. (згідно з § 5 статута) а іменно отворити робітню кравецьку і слюсарську. Технічним управителем кравецької робітні мае стати концесований кравець С. Макітра з Радехова. Рівночасно яко кравці приступають його давні учні, котрі ще не мають концесій, а кождому додаеся по кількох хлопців до науки. Бранне мірп, краєнне відбуваеся в Н. Домі. Дальші роботи як шитте у себе дома. Робота буде поділена так, що оден мае краяти, другий робити блюзки, третий сподні і т. д. Воно подібне примірoм до фабрикації голок. Хлопці кождого року переходять до нового ділу, щоби за 3 роки перейшли цілий курс. Робітню слюсарську отворимо в пивниці Н. Д. Треба нам начиння. Слюсарню маємо замір віддати одному Чехови. Покищо мусимо тиснутися. Коли будуть гроші побуемо ще оден дім на маґазин і робітні. Не робіть закиду, що кооперативі легко розширити круг ділання: так, легко — але на все треба гроший. З власних фондів не можемо сего зробити, бо зменшилиби ми капітал оборотовий, а нам його треба побільшати, щоби вдоволити всі сільські кооперативи. Допоможіть нам у сім ділі. **Не хочемо жертви, але просимо зложити зібрані Вами фонди яко вкладку ощадности в нашій кооперативі. Вкладки приймаеся в долярах і виплачуеcь в долярах.** Платимо місячний процент. Тепер о вкладки дуже трудно; в минувшім році був неурожай і нині вже голод заглядае до неодної хати. Як Вам відомо маемо на Бранделівці 103 морґів поля. Продавати шкода, бо раз продане вже ніколи не вернеся. Заложені вже кооперативи мусять істнувати і розвиватися. З Радехова їде урядник кооперативи 2 дні в тижні на ревізії, поучення іт . д., але для конкуренції муситься дати товар добірний і дешевий. Отже власних фондів ущупляти не можемо, а дбати о се, щоби роздобути їх з иньшого боку і все побільшати. Забезпечення мае: 103 морґа поля і Н. Д. в Радехові. Дзвіниці не будемо будувати!

За отворенням промислових курсів при кооперативах промовляе також та обставина, що люди тепер до коопер. дуже горнуться. Правда деякі крамарі по кооперативах за дорого продавали, але вже з Радехова пішли поучення, що лихви управляти не вільно, бо таких на наше представлення Краевий Союз ревізийний не прийме в члени, а за се вони вже будуть добре покутувати.

Заряд коопер. мусить дбати о добре ведення, бо за шкоди, заподіяні коопер. яким будь недбальством, відповідае солідарно цілий заряд. Тому не належить основувати окремого товариства до ведення промислового курсу, а лишити його при кооперативі.

Наша коопер. висилае тепер до Львова тижнево по 70 до 90 кіп яець. Дістаемо їх від кооператорів до комісової продажі. Прийде пора і на збіже. Лучше одна орґанізація а сильна, ніж більше а немічних.

Дякую за поздоровлення Л. М. Прошу його від мене також поздоровити. Посилаю білянс за 24 рік і оборот за січень, лютий і март до 16. Також коверту Вашого листа яко довід одержання.

Здоровлю щиро
Жванецький.

Адрес: Кредитово-Торговельна Спілка, Кооп. з обмеж. порукою, в Радехові.

Просвітно Запомогове Товариство Радехівського Округа додае тут, що дня 5. квітня 1925 р. вислано на закупно матеріялів промислових для цего курсу промислового, який там розпочався, суму сто долярів [illegible] Банк Гіпотечний у Львові, Підвале ч. 7, котрі то гроші банк виплатить для радехівської кооперативи на ціль урухомлення сих курсів. Посвідки ми віділали до часописі Народної Волі, котра умістить виказ. Дальше ми вислали суму 50 долярів Тов. „Просвіта на поширення читалень в радехівським окрузі для тих сіл, котрі ще досі не мали читалень. Отож Тов. Просвіта пішле таким селам книжки і газети українські.

Тепер ще раз звертаемося з прошенням до всіх наших земляків, щоб як найскорше спішили з помочию для своїх рідних сіл.

Тепер надходять свята і ми знову звертаемося до Вас дорогі родимці, незабудьте рідних братів в старім краю, дайте їм на писанку.

Радехівщина колись була горем темноти прибита, а нині може перший округ що до поступу в цілій Галичині. Радехівський народний дім се богата артистична робота. Стіни зо двору се немов дівчина в вишитій сорочці, цілий виоздоблюваний коліровими плитками. Дім двоповерховий вінклевим заокруженням. Велика баня з переду немов церков, що кличе всіх щирих Українців до себе, дае їм духа, бадьорости і витревалости в боротьбі з нерівним ляцьким ворогом. Тому ми тут всі як оден спішім на поміч нашим браттям; дивіть, який поступ вони зробили.

Хто би хотів якийсь дар післати сам, то нехай пішле впрост до краю на адресу: Кредитово - Торговельна Спілка, Кооператива з обмеженою порукою, в Радехові, відділ курсів промислових, почта Радехів, Галичина.

З поважанням

КОМІТЕТ:

Стефан Глущак, Ленчук Павло, Іван Демчик, Ст. Ковалишин, Лука Демчук, Антін Костів.

Адрес: **Stephen Hlushchak, Newport Hotel, Northampton, Pa.**

ЗАКЛИК ДО ГРОМАДЯН МІСТА КОПИЧИНЦІ.

Копичинці, 22. січня 1925.

Дорогі Браття,

Відомо Вам під яку кормигу, під чи ювласть, в яке ярмо, ми Українці попали. Нас хотять знищити, змести з лиця української землі, хотять нас спольщити. Та ми боремось, боремось ріжними способами проти ворожої навали. То, Рідною Школою, то кооперативними склепами, то Читальнями Просвіти.

І у нас на Баворівщині е Читальня Просвіти. Та самі Ви Браття знаете, який се дім а властиво буда. Се лиш сором і сміх, що на такій Баворівщині не мае кращого дому. Бо чиж можна ту буду назвати домом, чи можна зимою опалити, чи можна посидіти та прочитати що в ній. Тому, щоб наше просвітне життя поплило ширшим руслом, ми рішили побудувати новий великий будинок, в котрім містилабся і кооператива і українська школа і читальня для старших і Січ для молоді. Та дорожнеча у нас на матеріял будівельний велика. А Ви браття знаете, що наша Баворівщина то самі рільники. Щож може сей рільник дати на будову читальні, хиба збіже, яке тепер мусимо [illegible]дати за половину ва[illegible]редвоєнної. Скількож збіжа ми тепер потребуєм зібрати на будову? Та поммо усіх трудностий, ми зібрали вже досить матеріялу будівельного. Але є богато еще браків. Сеж мае бути дім 25 метрів довгий, а 8 метрів широкий. А на саму дахікву потрібно нам понад 100 долярів.

Во виду того Виділ Читальні і Комітет будови рішили звернутися до Вас дорогі Браття з горячою просьбою о поміч. Ми знаем, що і Вам не приходять гроші легко. Але легше Вам о них як нам. Поможітьже браття хотяй найемньшим датком, постарайтесь при найблизшій нагоді о збірку, бо з весною розпочинаем будову. Нехай Ваше українське серце здрігнеться на згадку про рідні міста, про рідне село, про рідну Україну. Можливо що вже Вас ніщо не вяже з рідним краем, може хто не думае вертати на рідну землю, то принайменьше нехай принесе в дарі своїм рідним найменьшу лепту. Жертвуйте щиро і будьте спокійні, що Ваш гріш не буде у нас замрований а причиниться до піднесення української культури так теперішнього як і будучого покоління.

Нехай на Баворівщині стане українська твердиня — кузня народної просвіти, та нехай вона буде культурним заборолом проти ворожої навали.

Нехай наші наслідники згадують і Вас і нас добрим словом. Нехай кождий переїзджаючий чи піхотинець вкаже своїм односільчанам яко взір Читальню на Баворівщині.

Нехай ворог знае і тямить — що „Не вбє душі живої і живого слова", а Народ нехай учиться: „Хто ми, чиї сини, яких батьків, ким за що закуті".

ЗА ВИДІЛ ЧИТАЛЬНІ І КОМІТЕТ БУДОВИ:

Бульчак Михайло, Нарадка Яким, Николай Ухач, Никола Опир, Михайло Шовдра, Нарадка Демко, Сервос Василь, Павло Побігущий, Волошин Михайло, Василь Шпікула, Пендзівол Іван, Стадник Петро, Михайло Шпікула, Дмитро Клим, Багрій Іван, Андрій Шустик, Антін Палій, Кушнер Михайло, Левчук Федор.

По всякі інформації у висше згаданій справі прошу звертатись на адресу:

КОНСТАНТИН ШПИКУЛА,
1821 Memphis St., Philadelphia, Pa.

ДОПИСІ.

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

Подаю до відома Рочестерським громадам, щоби приготовились на діточий Пікнік для всіх шкільних дітий і тиж, що не ходять до школи. Моя думка є, щоби взяти день 5. червня, в Шуцен Парку дати дітям розривку хоть раз врік. Ми маєм школи діточі на West Ave., North Goodman, при українській церкві, в Вільних Козаках, в Просвітнім Клюбі і в Українській Евангельській Громаді.

Ми не повинні бути в такій справі ворожі одні другим, бо дитина вчиться в школі, то вона не знає політики, як ми сваримось.

На тім пікніку мало би бути так: вода, айскрім і перекуска задармо, а всякі вигравки малиб бути за гроші, кошта повинні покрити Централний Комітет абоЗапомогові Товариства яко дар раз врік для нашої молодіжи. Я тому се підношу, бо скілько то ми вже гроший вислали, всюди посилаем їх хто зна куда. Ми мусим трошки заглянути і в нашу громаду, даом дітям троха національного духа, щоби колись ми мали молодих людир до народної роботи, приготовляти ще за молоду, бо тим самим дитина памятае, коли щось для неї зробиться.

На тім Пікніку повинні взяти участь всі наші хори і оркестри, які хто має інструменти. Се малоби бути свято Рочестерської громади, якого ще не бувало в Рочестер.

Михайло Юрків.

КЛІВЕЛЯНД, ОГАЙО.

Шевченківське Сьвято.

Наша місцевість обходила дня 5-го цьвітня цего року 64-ті роковини смерти Тараса Шевченка.

Цей день врізбився глибоко в душах наших громадян, і позістане в памяти на довший час. Це сьвято відбуто. Концертом; в концерті взяли участь Українська Православна Церква Сьвятого Володимира Великого, Хор „Бандурист", Діточа Школа, і Українська Січова Банда. Приготовання до вшанованння памяти найбільшого кобзаря України були великі, вже кілька тижнів наперед були роздавані летючки і розміщено по всіх шторах де Українці мешкають, великий адвертайсмент на твердім папери з фотографією Тараса Шевченка.

В сам день концерту, в неділю рано, Високопреосьвяченний Владика Іван Хведорович відправив панахиду при співучасти о. Г. Хомицького, і хору „Бандурист" під батутою п. А. Стангритчука, в українській Православній церкві. Позаяк, що епископ по перший раз загостив в нашім місті, то цікавих було сотки. Тут заповіджено, що Концерт відбудеться о годині 7.30 в вечер, вже в семій годині концертова галя по береги була заповнена, о годині 7.30 отворено Концерт звуками Січової Банди.

Програма Концерту складалася з 16 точок, а іменно:

1) Вступне слово виголосив місцевий священик Укр. Прав. Церкви Св. Володимира Великого о. Г. Хомицький.

а) The Star Spengled Banner: відспівали Шкільні Діти під проводом о. Г. Хомицького.

2) Думи мої: — відспівав Хор „Бандурист".

3) Заповіт: — віддеклямувала школярка Йосифина Лазірко.

4) Звуки України, і The Gypsy Festivel Overture: — відіграла Січова Банда.

5) Вязанка українських пісень і танців: — віддіграла на пяні п-на Марія Запоточна.

6) Ой чого ти почорніло: — відспівав Хор „Бандурист".

7) Departed days: — Дуєт, віділграли два клярнети п-на Елеонора Синчина, і Никола Букаржик.

8) „Сирота", „Соловейко": — відспівав Діточий Хор.

9) King Sear, overture: — відіграла українська Січова „Банда".

10) Доклад про Шевченка, виголосив, Високопреосвященний Владика Іван Хведорович. Вкоротці змалював Шевченкове життя від його народження до послідних хвиль його життя, казав який обовязок спадає на нас і наше покоління на вшанованння найбільшого кобзаря, співця, долі України. Ця промова була милозвучна вбивалася в глибину души кождого слухача, за що публика, нагородила докладчика грімкими оплесками.

11) Українська фантазія і вязанка Укр. Мельодий відіграла укр. Січова Банда.

12) Waves of the Danube: — Валець, відіграла на пяні маленька школярка, п-на Наталія Волянська.

13) Little Boy Blue: — Дует відіграли на пяні Марія Запоточна і Наталія Волянська.

14) Ой три шляхи: — відспівав Хор „Бандурист".

15) Mignotte overture: — відграла Укр. Січова Банда.

16) Розрита могила: віддеклямувала маленька дівчинка п-на Маруся Слободян.

б) Наша Славна Україно: — відспівав Діточий Хор.

в) Ще не вмерла Україна: — відспівав Хор „Бандурист".

Ось така програма була концерту. Не від річи буде, коли скажу, хто собі з виступаючих груп, заслугує на похвалу. Укр Січова Банда, це суть люде, котрі посвятили себе музиці, всі кавалки відгравали так знаменито, що публика, своїми оплесками не хотіла пустити їх з підвисшення. Честь і слава Вам, музиканки Укр. Січової „Банди", що так кріпко і завзято підношуєте вгору прапор укр. пісні. — Неменша похвала належиться Хорови „Бандурист", що за такий короткий час, бо не словна три місяці зорганізовання його, потрафив так гарно всі кавалки відспівати. (Заслугує на велике признанне п. А. Стангритчук, дірігент Хору, що зумів зібрати найлутші сита вишколиои з них такий гарний Хор, честь Вам співаки, що по тяжкій денній праці Ви, ще працюєте над піднесеннем української пісні. Дальше слідували Шкільні Діти під проводом свого учителя о. Г. Хомицького. Они викликали серед публики велике враження своїми виступами, як виступ всіх спільно, (абуло їх з півтора сотні), так поодиноко, що грали на пяні, знов другі, що деклямували, публика нагороджувала їх грімкими оплесками. Родичі цих дітир повинні бути вдячні о. Г. Хомицькому, учителеви школи, що старається і докладає всіх своїх сил навчити тих маленьких жайворонків пізнати, і зрозуміои, шанувати свою пісню, свій народ і найбільших ґеніїв українського народу.

Від публики вимагалобся більшого зрозуміння, щоб на будуче, притримувалися спокійнійше, це дасть кождому зрозуміти в чім річ, а тим більше дасть змогу тим, що це виконують, гамір, шепотання понижують штуку, і цілий народ перед чужинцями, нехай нас не судять як некультурний народ, маленькі діти по змозі оставиои дома.

Учасник.

ПЕЧЕРИ В ГАЛИЧИНІ.

З ріжних особливостей природи, які стрічаємо на нашій землі, загальну увагу звертають печери — і своїм оригінальним виглядом і таємничим походженнем. Найбільше печер стрічаємо в околицях, де є поклади ґіпсу. Вода затікає у щілини, розпускає ґіпс, вимиває собі підземні нори, які з часом поширюються у великі печери. Таких печер є богато на галицькім Поділлі і Покутті, найславнійші у Золотім Більчу, Кривчі і Локітках. Але і в инших сторонах Галичини, у пісковиках та инших скалах є печери ріжної величини, деякі дуже великі з коритарями, що ідуть далеко під землею. Декотрі з тих печер замешкали люде вже у перед історичні часи і там знаходимо останки камяних знарядів і давної посуди та людські кости. Печери служили також нераз на захист підчас татарських нападів і про них богато оповідають народні перекази. Врешті у деяких печерах поселювалися монахи-пустинники, виковували собі у скелях келії і каплички.

На сьому місці подаємо спис найважнійших печер в Галичині по повітам. Ближчі дані про кожду печеру подані у книжці Б. Януша Забиткі пшедгісторичне Ґаліції всходней (Львів 1919). Просимо наших читачів давати нам звістки про печери дотепер незвісні або неописані.

Пов. Бережани. Під с. Буще є печери, в яких знаходжено передісторичні памятки.

Пов. Борщів. У Золотім Більчі над Серетом у ґіпсовій скалі є величезна печера з крутими хідниками, що творять цілий лябірінт. — протягом кількох годин можна обійти їх тільки частину. Печеру звидів у перше місцевий державець в 1820-их рр., пізнійше почали разсліджувати її учені археольоґи і віднайшли тут таку масу передісторичних предметів з каміння кости і глини, побіч людських кістяків, що Більче названо „галицькими Помпеями"; сі знахідки у більшости (40 скринь!) передано до Академії наук в Кракові. — В околиці м. Борщева є печера нерозсліджена ближче. — У Звенигороді над Збручем є печера, викована у скалі; до недавних часів жили тут монахи-пустинники. В околиці Королівки є велика печера, також не розсліджена. — У Кривчі є великі печери, які вже були описані в 1721 р., але пізнійше забуто про вхід до них і в 1908 р. на ново відкрив їх Українець Клим Ґутковський, зладив пляни і надав назви поодиноким частинам. Печери виложені прегарними кришталами ґіпсу і алябастру. Передісторичних памяток у них не знайдено. На церковних ґрунтах є друга менша печера. — У Михалкові у двірськім лісі є печера. — У Монастирку у скалі над Серетом є штучна печера, перед нею, на великій площі велика камяна плита на трьох камінних ногах, з незначним написом кирилицею. Проживали тут монахи. — У Сапогові є велика печера, висока місцями до 3 м., мало розсліджувана.

Пов. Бучач. В с. Переволока є печера, в якій мали знайти роги оленя. — В с. Порхова є печера викута у скалі. — В с. Рукомиш біля церкви є печера, в якій жили колись монахи.

Пов. Городенка. Печери є в Ісакові — три, і по одній в Кунинівцях, Рашкові над Дністром і Чортівці.

Пов. Городок. У Страдчі недалеко янівського ставу є природна печера з коритарем кованим на 100 м. довжини, з бічними коморами; мали тут жити монахи.

Пов. Долина. На ґрунтах Поляниці, Труханова і Бубнища є печери викуті в скалі, в части підмуровані і обведені валом; вони служили правдоподібно на мешканне монахам.

Пов. Жидачів. В Ілові у буковім лісі три печери, у Стільську вижолоблена скала.

Пов. Жовква. У Крехові в скалах печери, в яких жили монахи в XVII. в.

Пов. Заліщики. В Бережанах при устю Стрипи до Дністра є гора Орлище зі слідами кованих печер. — У Винятинцях печера зі вступною коморою. Коло с. Голіґради печера, в якій знаходилися людські кости. Коло Городка над Дністром на полі Кернички у прямовисній скалі є печера, звана звана „Кошовою ямою," біля неї викопано людські кости. Назва села Печерна пішла мабуть від печери, що тут знаходиться. Коло с. Щитівці є печера „Лиличка," з коритарем довгим на 14 м.

Пов. Калуш. Коло с. Томашівці печера.

Пов. Камінка Струмилова. В [illegible] Онуфрія на Водянах.

Пов. Коломия. У Слободі рунґурській печера, в якій найдено передісторичні мідяні предмети — сокиру, ніж і вудку.

Пов. Ліско. Недалеко Росолина на правім березі річки є печера широка на кільканайцять метрів.

Пов. Львів. Коло Львова за Личаківською рогачкою „Медова Печера." — Коло Щирця на недалекім горбі широка печера.

Пов. Рогатин. Коло с. Козара у наддністрянських скалах мала печера. — У Сарнках горішних у ґіпсових скалах богато печер ріжної величини, а часто ковані.

Пов. Скалат. Між Грималовом і Турівкою в лісі печера пустинника. — В горбі коло Калагарівки широкі печери. — У Раштівцях на сторинці гори дві печери.

Пов. Станиславів. Під с. Викторів є печера де знайдено камяні і бронзові знаряди і рімську монету. — В горі недалеко Єзуполя над Бистрицею є печери, де знаходять перед історичні памятки; мав бути тут також монастир. — У межигірцях в горі над Дністром є печера, звана „Монастирем." — У с. Сілець в лісі „Буйне" напротив с. Ямниці є у скалі три печери, звані „Монастирем"; знайдено тут кремінні знаряди.

Пов. Старий Самбір. В с. Спас в горі печера, яку займали монахи.

Пов. Стрий. В Жулині є печера у скалах. — В Розгірчі є під горою, вкритою лісом, скала з трьома коморами, з викутими вікнами, сходами і ганками; був тут колись монастир. — В Уричі у скалах печери зі слідами мурів; се останки замку Тустань.

Пов. Товмач. В Гориглядах над Дністром печери, з слідами праці людської руки. — Коло Деляви печера. — В Локутках печера зі сталяктитами. — Коло м. Хотимира є гора Триголов з широкою печерою, в якій є став; знайдено тут людські кости.

Пов. Чортків. В Улашківцях під церквою Василіян печера св. Онуфрія.

І. К.

Володимир Островський.

ЗЕМЛЯ

(Оповідання з життя Холмщини).

(Докінчення).

IV.

Село святкувало. Радість ходила по хатах широкими кроками. Селяне збіралися гуртками й обміркововували, як треба буде тепер вести господарку. Обраховували видатки й прибутки, у пестили в душі надію на добрий заробіток.

Деякі приступили вже до праці на заарендованій землі.

Весна ставала на ноги. Змiцнялася. Дихала теплом і радістю. Пташки співали пісні воскресення.

Григорчук не спав, не їв. Йому здавалося, що земля висувається з під його ніг, і він завалиться у якусь безодню. Разом з Горпиною, з дітьми. Там буде темно, самітно, страшно. Бо там не буде ні укоханої землі, ні того „повсякденного" хліба, про який він молився.

— Далібі, — говорив Григорчук жінці, — бувають хвилини, коли мені все одно: ким бути, кому служити, кому молитися. Душа втомилена, як по тяжкій хоробі. Одного тільки хочеться — землі та спокою. Щоб можна глянути на світ веселими очима.

— Ти таке почав говорити, — відповіла жінка, — що й зрозуміти не можу. Годі вже „марвитись". Якось проживемо й на своїй землі. Не продаватиж нам душу за шматок хліба...

Григорчук скочив з місця.

— На біса мені душа, коли в ній спокою немае. До дідька її! Я хочу жити, працювати!

Горпина благала:

— Що ти кажеш? Опамятайся! Невже ми маемо виріктися...

Григорчук не дав їй скінчити:

— А щож робити, коли терпіти більше не сила. Третій місяць гооолдуемо. І третій місяць не маемо жадного рятунку. Ще й глузують з нас. Так завжди буде без землі!

Зморщив чоло, зблід.

— А инші мають... орють... тішаться...

Горпина почала розважати його:

— Така, значить наша доля... треба коритися...

Бліде обличчя Григорчука враз запалало:

— Коритися? З голоду вмирати й коритися? Як та коняка? О, ні! Кажу — ні! Я землі мушу дістати. Без неї жити не можу. Мушу! Продам віру, мову, могили батьків. Навіть чортові душу продам. Зроблюся чим хочуть: татарином, німцем, поляком, турком, а землю дістану. Сьогодня-же зроблюся. Зараз! Бо не можу більше... не можу...

Горпина очікувала такого рішення. Тому спокійно, з холодним ядом розпуки кинула чоловікові:

— Тільки раніш піди на могилки та з батьками попращайся.

Григорчук стукнув кулаком по столу:

— Не муч хоч ти мене!...

Схопив шапку й вийшов з хати.

V.

Григорчук землі дістав. Цілих шість моргів і то найкращих.

Але арендна земля не стала для нього такою ніжною коханою, якою була колись його власна земля. Не викликала в його душі ні спокою, ні сил, ні щастя буття. Відвернені скиби дивилися на нього байдуже, як на чужинця. Кущики на межі не всміхалися. А придорожна верба иначе шепотіла:

„Пе... ре... кин... чик!... Пе... ре... кин... чик!"...

Не вітали тепер його усміхом і рідні загони. Холодом і сумом повівало від них. Коли вставала по полях та лугах імла, величезними наповнялися примарами. Неначе вставали з могил тіни батьків. А як зашумить вітер, у душу Григорчука закрадався якийсь непереможний ляк.

Він кидав роботу та квапився до хати.

Але й там не находив спокою. Та невидима нитка, яка колись так щільно звязувала його серце з серцем жінки, надірвалася. Він бачив, що Горпина силкувалася бути такою самою, якою була раніш. Він теж хотів піддтримати колишній настрій в хаті. Пробував жартувати, сміятися та бавитися з дітьми. Починав радитись з жінкою про господарство. Але обоє відчували, що щось розеднало їх, щось охолодило їх взаемні почуття.

Це ще тяжче пригнітало його душу, відіймало спокій та гасило радість землі.

VI.

Коли Григорчука мобілізували й післали проти большевиків, Горпина арендної землі зріклася. Своюж нивку обробила власними руками. Працювала багато, віддавала останні сили. Але господарство підупадало. Часто-густо нічого було їі їсти.

Тепер тільки відчула вона, на скільки чоловік приріс до її серця. Надірвана нитка почала зростатися. Туга за Миколою надривала її серце. День і ніч мріяла про його поворот.

А коли в голову приходила думка про його можливу загибель, серце мліло.

Доля, одначе, Григорчука зберігла. Після риського миру він прибув до дому, маючи на грудях хрест „валечних".

— Тепер, моя любо, — мріяв він, — заживемо краще. Тепер мені ні в чому не відмовлять. Дістанемо землі, будемо мати хліб і ніяке лихо нас не вкусить.

Жінка вірила йому, разом з ним мріяла про щастя і відживала від горя та праці.

Коли Григорчук повернувся до праці „в землі", старі почуття враз воскресли в ньому. Знову засміялися до нього рідні загони. Знову відчув він в душі голос і любов матері-землі.

— Ми мусимо старатися, — говорив він селянам, — щоб панська земля як найшвидше була розпарцельована. Земля повинна належати до хлопа, який обробляе її власними руками. Пан землі мае стільки, що й обробити не може, а ми голодуемо. Аренди не повинно бути. Аренда це визискування чужої праці, це стара панщина.

Селяне, як Українці так і Поляки, слухали Григорчука з великим зацікавленням. Його думки були їх думками. В їх душі давно зародилися ті-ж самі стремління, що й в нього. Тому його легко розуміли.

І в короткім часі Григорчук став не тільки для своїх, але й для сусідних селян авторитетом і провідником.

— Що ви слухаете такого голодранця! — агітував проти нього надісланий панами місцевий куркуль. — Штанів не мае, а хоче людей розуму вчити.

— То хібаж тільки ви носите свій розум у штанах, — засміялися селяне, — а Григорчук мае його в голові, тому може бути й без штанів.

Довідалися про Григорчука „визволенці" та „пястовці". Раз-у-раз зверталися до нього, перетягаючи його на свій бік і просячи підтримки. Иноді приїздили до нього довірені особи. По почті надсилали ріжну літературу.

Григорчук слухав, читав, учився і агітував, але до жадної партії не записався.

— Коли хочете мати землю й волю, — говорив він, — то тримайтеся хлопської купи. Робітники йдуть всі в купі. Так мусимо йти й ми. Бо тільки хлоп хлопа підтримае, а пан хоч би був і одної віри, а кривдить, як ворог. Отже коли всі разом виступимо проти панів, то землю здобудемо...

Селяне кивали головами й погоджувались. Слава Григорчука зростала.

А разом з цим зростала до нього ненависть з боку двора та плюбанії. Його почали обвинувачувати в каламученню життя та в деморалізації селян. За ним вже стежили. Навіть вже кривдили його.

А це ще більше горнуло до нього селян. Ще міцніще його підпалювало й тягнуло до громадянської праці.

Але після ухвалення закону про кольонізацію Григорчук раптом затих. Почав ухилятися від розмов, уникав більшого товариства, ходив сумний і неначе засоромлений.

Віджив трошки лише тоді, коли прийшла вістка про парцеляцію місцевого маетку. Надії знову підняли його духа на свої легкі крила. Та не надовго.

— Якої віри? — спиталися Григорчука в комісії.

— Перейшов на католика.

— Народности польської?

— Ні, пане, я Русин, Українець.

Пани глянули на нього зі здивованням.

— Дурниці кажете. Як католик — то Поляк. Прийдіть за тиждень.

— Алеж, пане, я хочу залишитися Русином.

— Сказав за тиждень.

Прийшов і почув:

— Вам землі не призначено.

Ні одна з тих ворожих гранат, що розривалися коло нього на фронті, так не вразила його, як оця коротка відповідь.

— Як же так! Яж кров проливав. Хрест маю за подвиги.

— Тут будуть оселені мазури, — сказав урядовець.

— І теж з хрестами, — жартуючи додав другий.

— Алеж це наша земля. Тут з поконвіку працювали наші діди-прадіди, тут вони панщину відробляли.

— Ви теж можете землю одержати, — пояснив урядовець, — тільки в иншому місці... наприклад, на Поморю...

— Ні, зарано, пани святкуете: нас з землі нашої не зіпхнете. Буду пісок їсти, а мазурам не уступлю свого місця.

Землі не одержали й инші місцеві селяне-Українці.

— Через вас, — докоряли йому з усіх боків, — не треба було йти проти панів та ріжних визволенців та пястовців слухати.

— Ха-ха-ха! — сміявся жондця, — цеж вони, ці ваші хлопські посли, за такі закони голосували. Ха-ха-ха!

VII.

Почалася передвиборча агітація.

Земля загула.

Голос її відгукнувся в душі Григорчука з усією силою.

— Ех, — потирав руки, — колиб вибрати послів як слід, то щеб можна мати й землю й волю.

Кров у ньому кипіла, аж підносила його.

Тяжке враження від парцеляції маетку пройшло, й селяне знову почали звертатися до Григорчука за порадами, поясненями, та підтримкою.

А тимчасом майже щодня приходили в село агітатори ріжних партій: „хіенці", „визволенці", „пястовці" та инші. Всі перетягували на свій бік, просили вплинути на селян і обіцювали золоті гори.

Григорчук відповідав їм по хлопському:

— Угноїли ви добре нашу Холмщину. Аж здалека смердить. А як треба було орати, то кому землю віддали? Нашу батьківську землю? Мазурам? То ідіть до них, нехай вас підтримують.

— А на когож ви будете голосувати?

— Це наше діло.

Чим далі, тим частіще почали збіратися селяни на наради. Обмірковували вибори.

— Тримайся, хлопе, купи! — говорив Григорчук.

— А за когож будемо голосувати?

— За кого? За панів та за ксьондзів, — відповів Григорчук, і в очах його сміявся блискавичний огник. — За тих самих, що землю нашу віддали зайдам.

Селяне збентежено дивилися на Григорчука.

— Якже так?...

— Ио, а як не за тих, то хібаж тільки за своїх, за наших власних кандидатів, якіб боронили нашої землі й нашої правди...

VIII.

За Григорчуком почали стежити. Особливо після його поїздки до Берестя, де він був у секретаріяті українського виборного комітету.

Після другої такої мандрівки до нього в ночі завилася поліція, доконала трусу, забрала українську виборчу літературу, а його самого арештувала й посадила до гмінної „паки".

Протести не помогли.

Настав день 5. падолиста. Туга нависла над головою Григорчука, як низька запавутинена стеля арешту. З сутінок минувшини випливали колишні мрії, надії, гарячі поривання та гіркі розчарування. Всі жертви пішли марно. Остання мрія — подати свій голос за „своїх" була жорстоко вбита.

Сидів біля маленького віконця. Дивився в поле, що стелилося за селом великою сірою плахтою, і пильно стежив за дорогою.

— Підуть чи не підуть?

Враз на дорозі показалося кілька маленьких фігурок жінок і чоловіків. За хвилинку — ще кілька. Нарешті — вся дорога заквітла ріжноколіровими сукманами, кожухами, хустками та спідницями.

Обличчя Григорчука запалало.

— Йдуть, — блимало в його голові, — але за кого будуть голосувати? Чи зрозуміли, хто приятель, а хто ворог?

І враз у його вухах забреніла пісенька, прочитана в газеті:

То шумлять не темні бори,
Не кущі вільшані, —
Гомонять — то про вибори
Русини — олмщане.

То брат брата намовляе,
Заклинае Богом:
— Всі, хто в грудях серце мае,
Голосуй за свого.

Бо свій свого добре знае,
Терпить з ним і плаче,
А чужинець обіцяе,
Робить же иначе.

Раптом якийсь, як перун яскравий, промінь блиснув у голові Григорчука. Щось прокинулося у душі. Відімкнулося заржавіле серце.

Григорчук підвівся. Схопився за голову.

— Цеж про мене співаеться. Про мене, про всіх таких, як я. Намовляли, обіцяли, душу і спокій забрали. І все зробили инакше. Ошукали, затягли в неволю, без суду й слідства позбавили права подати голос. місць вірного сина народу — Замісць багача як жебрак, зазрадник, замісць вільного громадянина — арештант. Земле-ж моя, кохана моя земле! Кудиж ти завела мене! Що ти зі мною зробила? Страшно, страшно! Треба йти назад до своїх, до братів, до своеї віри, до батьківських могил... Горпино, Горпино, ти мала рацію!...

Григорчук охопив голову руками, притиснув її до залізної гратки й заплакав...

А Холмщане йшли та йшли, щоб здійснити свое виборче право.

Варшава, 15. XI. 1922.

БОЛЯЧКИ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ УКРАЇНИ.

В московських „Известиях" з 11 III. знаходимо цікавий допис з України з деякими підсумками і висновками „чистки" організацій комуністичної партії на Україні.

Цифрові дані тої „чистки" такі:

На Донеччині на 2554 провірених членів партії, виключено з партії 4.4 проц. а покарано 16 проц.; на Одещині провірено 5201 членів, з них виключено 3.1 прц., покарано 10 прц.; на Катеринославщині провірено 2693, виключено 10.9 прц., покарано 12.7 прц.; на Полтавщині провірено 1912, виключено 7.3 прц. покарано 38 прц.

Отже найбільш „засміченою" організацією показалась організація на Полтавщині, де виключені з покараними творять мало не половину (45.3 прц.) всіх провірених членів партії. Видно, що на козацькій Полтавщині, губернії чисто хліборобській, де майже нема фабричного промислу, комунізм дуже слабо прищеплюеться, а її нечислені одиниці, що записалися до комуністичної партії, не представляють великої вартости з погляду комуністичного катехизму. Але навіть в такій промисловій губернії, як Катеринославська, справа не багато краще стоїть, або можна сказати, навіть гірше, бо тут маемо найвищий процент виключених з партії (10.9), отже цілком „негодящого елементу," при поважнім також проценті покараних (12.7). Зле стоїть „моральність" партійна і на Київщині.

По „клясовим ознакам" виключені діляться так: в Одеській організації на 160 виключених приходиться: селян 10, робітників 27, службовців 88, інтелігентів 35. В Катеринославській організації на 283 виключених приходиться селян 63, робітників 84 і службовців та інтелігентів 136. У Київській організації 75 прц. всіх виключених також паде на службовців і інтелігентів.

„Більшість виключених пише кореспондент, — це відірвані від партії і маси, нестійкі, пасивні каріеровичі, зловживачі своїм положенням, міщане." Менше е виключених за інтриганство, за те значне число виключених за некомуністичі та неетичні вчинки. „Виключались цілком безнадійні, котрих ніякими заходами не можна направити," а тих, про яких е ще надія, що поправляться, карано: увільнюванням з відповідальної роботи, зі школи, призначенням на „низову" (чорну) роботу і т. п.

Найбільшою болячкою партійних організацій, яку викрила „чистка," це „вопіюча політична безграмотність" (60 до 70 прц. провірених!), неграмотність у всіх шарах, починаючи з робітників і кінчаючи відповідальними робітниками і вузівцями (студентами вищих шкіл)". Особливо відзначаються неграмотністю вузівці, це явище загальне для цілого ряду вищих шкіл. До чого ця неграмотність доходить, видно з того, що кореспондент наводить ось таку відповідь вузівця на питання: „Що таке СРСР?" — „Партія есерів." До дальших недуг, виявлених „чисткою," кореспондент зачисляе розкладовий вплив на комуністів міщансько-непманівського оседедку, з яким вони стикаються, особливо „міщанської" родинної обстановки, вкінці нерівномірний поділ праці між членами партійних „ячейок," в наслідок чого одні занадто перетяжені працею, а другі валандаються без роботи.

Та не зважаючи на ті всі хороби, автор допису вважае, що „на загал організація е все таки здоровою"...

Яскравими образами того „здоровля" партійної організації, крім наведених вгорі цифр про виключених і покараних членів партії, був загально відомий процес Димовських „комуністів" і багато инших процесів, які свідчать про те, що політична неграмотність партійної маси, це ще найменша біда, а найбільша біда в тому, що ця маса в дуже великій части складаеться зі злочинного елементу та елементу льокайського, який крутиться в комуністичній партії, як вюн у багні.

X.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ. Отсим повідомляеться членів і членкинь Тов. Укр. Січ, від. 170, що збори відбудуться в пятницю, 17-го квітня, в Народнім Домі (на долині міста) під ч. 72 Morris St. J. C. Проситься усіх членів і членкинь прибути точно на год. 7.30 вечером. Рівночасно [illegible] членам, що задовжились, щоби вже раз вирівнали свою належитість, бо в противнім разі будуть [illegible]